

AUXILIO ÆTERNI PATRIS
DISPUTATIO THEOLOGICA
De

EXORDIO MUNDI

QUAM
Censente & adprobante Facul-
tate Theologicâ loco Speciminis in Faculta-
te eâdem publico examini subijcit

M. A N D R E A S P E T R Æ U S

Physicæ Prof. Ordinarius ac Pastor
Gratiæ-Wallensis,

R E S P O N D E N T E,

NICOLAO FORZELIO.
West, Bothn.

Ad diem 11, Nov. Anno 1681.

A B O Æ,

Impressa à JOHANNÉ WALD/ Reg. Universitatis
ibidem Typogr.

Cognitio de exordio mundi exacta, non est demonstrationis Philosophica, sed revelationis Theologica, non humani acuminis, sed Divini Luminis, non est thema rationis sed articulus fidei, qui tamen non creditur intelligendo, sed intelligitur credendo, sic etenim Hebr. 11. v. 3. expresse habetur, & docetur, Fide nos intelligere aptata esse secunda Verbo Dei, nunquam ergo in aeternum satis depradicari potest divina bonitas, quae & verbum suum nobis Concessit, & statim ab ejus initio, peculiari Spiritus Sancti instinctu per fidelissimum Dei amanuenssem Moysen de Exordio mundi nos edocuit, idque sine omni mora, & admirabili brevitate, adeo ut quot verba continet Geneseos capitulum, 1. v. 1. tot certe pariter & pondera pandit. Nam prima vox Bereschith terminum exordij à quo, indicat; secunda Bara, modum stupendum plane, ingenioque humano omnino impervium; tertia Elohim. Efficientem unum trinumque, qui in numero plurali exprimitur quamvis verbum Bara sit singulare. Quarta Ethascama-im Veethaarets, vastissimam molem primordiale totius hujus universi, non Democriti, Leucippi vel Epicuri vel Cartesij atomos; versiculus secundus descriptionem mihi continere videtur informis globi Terra Aquei cum peculiari operatione tertia persona Divinitatis, contra Calvinistas, Versu 3. voce dixit; indigitatur secunda Persona Trinitatis, Joh. 1. v. 1, quae vox etiam in hist: creationis aliquoties repetitur. Hic, item & reliqui versiculi per totum Cap. 1. historiam pertextunt creationis mediata, seu productionis omnium specierum, creaturarum sex dierum spatio: Haecce omnia quam contraria sint rationi humana, id est Gentilium Philosophorum, & tamen ex locis Bibliorum parallelis cap. 1. Geneseos, confirmari, data hac occasione, brevissimis lineis exponere sequentibus thesibus paucissimis aggreffus sum.

Mundum certo carere termino initii, omnes in universum Gentiles cum suo Aristotele in cuius ingenio, Natura extremum potentiae suae ostenderit, exclamante Averroee, stauterunt; is autem Philosophorum coryphaeus (sic gentilis) in suis physicis & Metaphysicis contra Platonicos pro mundi aeternitate pugnans, saepius ingeminasse fertur, mundum habere μήν ἀρχὴν μήτε πλεωτὴν; imo Alexander Aphrodisaeus, Simplicio autore l. 1. de coelo contr. 19. Aristotelis sententiam esse contendit hanc, quod mundus secundum esse suum dependeat a Deo tantum in genere causae finalis non autem in genere causae efficientis; quasi, Deus quidem Mundi esset Finis, sed non autor, seu efficiens procreans; in qua sententia ipsum esse Alexandrum Aphrodisaeum: cum argumentis ejus rei 7. notat Wendel. in Contempl. Physicarum. Sect. 2. c. 2. p. m. 17. Mundum vero primam suam originem Deo tanquam causae efficienti debere, inter Christianos (si Cardanum exceperis, qui Bodino autore c. 8. methodi historicae, negavit Deum Mundi causam Efficientem esse) certissimum est vel certe esse debet, tum propter 1. Cap. Gen. cum propter loca parallela Ps. 33. v. 6. Per Mundi creationem, Majestatem suam contra idola Deus asserit, Jer. 10. Jes. 45: 18. Sic David Ps. 102: 26. Prov. 8: 22. Et quoties in N. T. Paulus idem affirmat! Ephes. 14. Et 2 Tim. 1. v. 9. Sic ad Titum c. 1. v. 2. Rationes quod attinet Wendel. S. 2. c. 2. p. m. 14. pro cognoscendo Mundi exordio, merito inter illa ludicra numerare conveniens quae Tom. 3. Jen. aestimarat B. Lutherus; licet rationes humanas hoc in negotio excusasse videatur. D. D. Meissn. Part. 1. Phil. Sobr. Sect. 3. 1. Sed Rationes de Exordio Mundi petita ab analogia fidei, rectius obtinent, utpote 1. cum è S. Scriptura constat, (non ex Seneca, Sybillinis)

potest ex D.D. Scholasticis. Quod non est æternum à post
ut loquuntur, id neque ab ante; 2. *Æternitas* ratione ne-
gationis principii, Soli Deo est essentialis Psal. 90. 2. Apoc.
1. v. 8. 3. in æternitatem negatione principii definitam,
nulla cadit annorum supputatio, at anni Durationis mundi
cum sint supputati, sequitur eum non esse æternum: quæ
omnia tamen ut superius dictum, non sunt demonstratio-
nis Philosophicæ, sed revelationis Theologicæ.

2. *Modus exordii Mundi* qui indigitatur *Bara* verbo,
quod Hebræa in propria & non tralatitiâ seu metaphorica
significatione innuit ante exordium Mundi, nullam plane fu-
isse materiam ex qua produceretur, adeo humanæ rationi est
contrarium, ut potius sibi persuadere patiatur, Mundum
esse æternum, etiam non esse æternum, quam Mundum
ex nihilo sive non ente cæpisse; imo impossibile planè ju-
dicat vel tantillum corporis factum esse vel fieri posse sine
præexistente materiâ, multo minus totum hocce univer-
sum, cujus vel mensura, omnium in universum superat in-
dagationis industriam, sine materiâ produci potuisse; un-
de Democriti, Leucippi, Epicurei furor de exordio Mundi
ex fortuito & temerario atomorum concursu, rectè reje-
ctus est à Cicerone pulcherrimâ illâ disputatione hac in
parte. 2. *De natura Deorum*: Rectè quidem contra illos,
sed modum Exordii Mundi nihil magis percipiens, vix i-
taq; faceret cum Scal: in subtil: ad Cardanum Sect. 6: d. 13.
p. m. 35. explicante, creationem esse constitutionem sub-
stantiæ ex Nihilo; E nihilo inquam ut est (ait) terminus,
non ut est materia; & paulo post: Creatio est mutatio con-
tradictoria, aliæ mutationes sunt secundum quid; sed hu-
jus contradictio est, ut cognoscat esse quod non fuerat; &c.
more suo subtilissimè: Cum eius explicatione creationis idem
faci-

acione & aëologismatibus, quamvis creationem conside-
 rent ut mediatam, ita exigente Scripturâ Sacrâ, tñ. omnino
 immediatam statuunt esse modum ortus Mundi primū, ita qui-
 dem ut creatio illa immediata facta sit ex nihilo, non pri-
 vativo, quoniam omnis vera privatio præsupponit habitum,
 sed ex nihilo potius negativo, cujus naturam non sine a-
 cumine mentis supra exposuit subtilitatum Magister: Ita
 sapientissimus ille Prov. 8. v. 24. loquentem de se introdu-
 cit Patris sapientiam, quod genita sit cum Abyssi essent,
 nihil, seu uti Xanti Pagnini versio interlinearis, in non vo-
 ragines: id est, cum adhuc non erant. Et pia illa mater.
 2. Macc. 7. v. 28. Filium suum natu minimum compellans.
 Respice ait, ad Cælum & ad Terram, & omnia quæ in eis
 sunt, & cognosce quod ex nihilo ἐκ ἐῶ ὄντων, ex non exi-
 stentibus illa fecit Deus: quâ loquutionis formula Apost.
 Rom. 4. v. 17. utitur, scribens Deum vocasse τὸ μὴ ὄντα, ὡς
 ὄντα indeq; vult Adamum confirmasse fidem suam, quod
 in prima rerum creatione solo verbo, ea quæ non fuerint
 extiterint; & Heb. 11. v. 3. Secula dicuntur aptata ut ex invi-
 sibilibus fierent visibilia, sic B. Lutherus τὰ μὴ Φαινόμενα red-
 dit per νήξ; hæc vero creationis significatio ut Ecclesiæ Dei
 ex S. Scriptura est propria, sic omni Philosophiæ est ignota;
 Quod autem concernit Creationem mediatam, rectè quo-
 que vocatur Creatio, cum sit actio talis quæ ulli Creatura-
 rum, sed soli & uni Deo tribuitur, quia opera ista non sunt
 minoris virtutis & potentiæ quam opus creationis propriæ
 ex nihilo fluens; imò in Angelorum & hominum oculis,
 haut aliter apparent, ac si ex nihilo prodirent, quoniam po-
 testatem infinitam æque requirunt, ut *sustentatio* omnium.
 Ps. 104. v. 28. & 29. Formatio hominum Ps. 102. v. 19: Con-
 versio Cordis Ps. 57. v. 12. Incarnatio Filii Dei. Jer. 31. v. 22.
 Est quoq; notatu dignum, verborum Formandi & facien-
 di non planè eandem esse rationem cum verbo creandi,

nam tria isthæc distinctim & distinctis verbis proponuntur apud Esai. 43. v. 7. ad gloriam meam vocatum, in nomine meo, Creavi, formavi, & etiam feci, & Gen. 2. c. v. 2. & 3. Differentia inter creare & facere perspicuè occurrit, quando Moses commemorat; quievit Deus ab omni opere suo, quod creavit ad faciendum; Hæc tria ita describuntur à D.D. Walthero p. m. 63. Creare igitur est à non esse ad esse producere; Formare est enti Creato Figuram inducere, Facere deniq; est, ens absolvere & ad certum aptare usum, quam differentiam idem astruit ex sententia Hebræorum annotasse Fagium.

3. Quis & qualis totius Mundi sit causa Efficiens, gentiles ignorare, ex superiori thesi, suo modo claret, manentibus etiam hisce rationum Regulis firmis; scilicet, nihil esse causam sui ipsius, & quicquid est ab alio esse: ut tandem quicquid sit, aliud à quo sit præsupponat, & si ad Nihil perventum foret, occurrit & recurrit, Nihil esse causam sui ipsius: Gentiles autem alio modo Deum, esse non ignorare, fatetur Cicero scriptum relinquens nulla gens est tam immansveta, neq; tam fera, quæ etsi ignoret qualem Deum habere debeat, habendum sciat tamen; longe religiosior Cartesio postulanti de Deo dubitandum esse an sit? Cum illi ex lumine Moisaico vix ignotum, nomen Dei *Elohim* pluralis numeri constructum cum verbo singulari *Bara* innuere talem Deum cujus infinita sit potentia, sapientia & bonitas, qui unus absoluta & perfectissima unitate & tamen realiter trinus; Quod Lombardus primus inter Christianos ut notat Quistorpius l. 1. Sentent. Dist. 2. observarat; argumentumq; pro pluralitate Personarum in una essentia Divina, deduxit ex eo quod nomen plurale cum singulari verbo conjunctum sit à Mose. Quantum operæ collocarit in nominis Dei consideratione P. Galatinus de arcanis Catholicæ veritatis, videre est in lib. 2. cap. 9. fol. mihi 70. ad 104. inclusivè, ubi septuaginta duo nomina Dei, decies repetens summam effecit vel collegit septingentorum viginti, f. m. 97. 98. 99. 100. Marcionitæ & Manichæi, Mundum non Dei sed Diaboli opus esse, propter *ἀταξίαν* quæ in eo vigeat statuerunt.

4. Partes Mundi primordiales, Cælum & Terra cum à Mose
nuncupantur, tantum abest à cognitione Ethnicorum vel Gentilium
etiam Philosophorum quid significant, quantum inter se discident
Christiani vel celeberrimi de genuina Cæli & Terræ eo in loco signi-
ficatione Aug. etiam l. 11. de Civ. Dei. c. 9. & Magist. sent. l. 2. dist. 72.
per Cælum Angelos, & per Terram, materiam corporum terre-
nam intelligi volunt: Cornelius à lapide, cum Lyrano, Strabo &
Scholasticis D D. Terram exponunt de materia ex qua Cæli visi-
biles & Elementa constant. Quæ de Cælo Empyræo sive beato-
rum proferuntur à Papicolis, Judæorum & Turcarum Somnia cum
Calvinianis, Bullingero, Martyre, Zanchio, Polano & alijs illo-
rum similibus, somniantibus; mera sunt in virum Dei Commenta;
quia loquitur ille de Cælis illis conflagraturis Ps. 102. v. 26. Luc. 21.
v. 33. 2. Pet. 3. 10. Pererius, Gregorius de Valentia, cum non-
nullis alijs, per Cælum intelligunt omnes orbes cælestes, licet
nulla eorum facta sit mentio, & per Terram Elementum quod pe-
dibusterimus, una cum cæteris Elementis, Aqua Igne & aëre vi-
cino, ita ex recentioribus Becherus. Marbachius, Iunius & Alste-
dius, non de materiâ Cæli & Terræ Moſen scripſiſſe contendunt
ſed de loco, materiæ formæ & privationi concreato, tanquam re-
rum naturalium principiis, ut Cælum, univerſitatis rerum ſit cir-
cumferentia, Terra vero centrum, Sunt etiam qui per Cælum &
Terram, materiam primam intelligi volunt, de qua Philoſophi
rixantur. Pareus cum Zanchio, abſurdiſſime ſcribit per Cælum &
Terram in verſ. 1. nominari hoc Cælum & hanc Terram, quales
jam ſunt; quæ ſententiâ quamvis fidei vix adeo contraria, tamen
non eſſe recedendum à mente Patrum communi, B. Lutheri & no-
ſtratium cum illo rectè ſentientium Theologorum rationes, quâ Parei,
longè præſtantioreſ, ſuadent; nomine enim Cæli & Terræ in v. 1.
Moſen nominâſſe vaſtiſſimam Molis materiâ ſed confuſam, ex
qua cætera omnia conſtare debebant, vel inde liquet, quod Cæ-
lum non die primo, ſed ſecundo creatum fuit, Terra autem nulla
aſpectabilis ante diem tertium erat; Quin ſi Cælum & Terra pri-
mo die ut nunc ſunt ſtatim creata fuiſſent, utiq; res omnes quæ in eis
ſunt pariter creatæ fuiſſent quod contra veriſſimam hitoriâ Mo-
ſaicâ; contra Teſtimonium Sap. c. 11. 18. ad Deum dicentis, manuſ

Tua creavit orbem Terrarum ἐξ ὕλης ἀμόρφου, ex materia informi, id est, non distincta primo quoad existentiam; de illa à populo Dei ejus temporis audientes aliquid, Gentiles cordatiores materiam illam primordialem χάος appellarunt à χείω fundo, sic Hesiodus in Theogn: ἡ τοι μὲν πρώτησα χάος γένετ' &c. & Ovid. l. 1. Metamorph:

Ante mare & Terras, & quod tegit omnia Cælum.

Unus erat toto natura vultus in orbe

Quem dixere Chaos, rudis indigestaque moles &c.

& Aug: l. 1. de gent. contra Manich. c. 7. nomen Cæli & Terræ in v. 1. ita videtur interpretari, quod Moses Cælum & Terram non ita vocarit, quasi tunc ita essent sed quia hoc esse poterant: imò, veram illam esse interpretationem ex omnibus versiculis subsequētib; colligere licet: Quæ à Keckermanno l. 7. Syst. Phys. in contrariam sententiam prolata sunt, ea optime refutata apud præfatum DD. Waltherum p. m. 68. & 69. occurrunt.

5. Sic vastissima illa mole ex Nihilo producta, creatio mediata primo pariter creationis die incæpit, cum per verbum suum Joh. 1. diceret fiat Lux, Quæ, quia sententiâ & elogio ipsius Creatoris, bona appellata est, omninò substantia est, eaq; excellentissima, omnem ingenii aciem superans; imò supra admirationem admirabilis, sine Luce quippe nihil videmus, lucem tamen ipsam non videmus, licet ita afficiat oculos nostros ut per eam omnia colorata videri possint, objecto visibili per contactum realem licet mediatum oculos afficiente.

Creatori, Laus, Honor, & Gloria

Ut ab æterno, ita in æternum, Amen.

